

Začala jsem nosit růžovou

S nadsázkou se **PhDr. et Mgr. RADKA DENEMARKOVÁ (55), Ph.D.**, vidí jako James Bond s kufrem, který po světě šíří humanismus a hájí demokracii. Díky otevřenosti, zvědavosti a citlivé intuici otevírá témata ještě dřív, než je čas vyvrhne na nás ostatní prudkou erupcí. Její román o Číně a Evropě *Hodiny z olova* teď sbírá zahraniční ceny a ona už čtenářům chystá další dvě literární porce: o demokracii, kterou v metafoře představuje ostrov Tchaj-wan, a o kořenech českého nacionalismu zrozeného v 19. století. „Do Boženy Němcové jsem se tak trochu sama propsala,“ přiznává spisovatelka, jíž přátelé říkají Vlastovka.

■ **Máte náušnice v podobě vlaštovek i stejnou přezdívku. Je to od té doby, co jste psala Příspěvek k dějinám radosti, ale nechtěla jste prozradit, o čem píšete, a tak jste nakladateli odpověděla, že „o vlaštovkách“?**

Tehdy ta přezdívka vznikla a ujala se nejspíš proto, že jsou „stěhovavé“ jako já, nebojí se vracet a jsou vděčným symbolem – jara i naděje.

■ **Jak byste samu sebe popsala? Uměla byste říct, která vlastnost vás vystihuje nejlépe?**

Asi neústupnost. Moje heslo je nebát se a nelhat. Z určitého pohledu to vypadá, že v sobě mám notnou dávku idealismu, ale já to tak jednoduše nevidím. Beru život i práci absolutně vážně, dělám jen to, v čem vidím smysl, zásadně ctím humanismus, vášnivě bráním demokracii a dávám prostor obětem, jež nepovažují za slabší, ale naopak za hrdiny. Ostatní často nerozumějí houževnatému počínání, které není pragmatické, ale vždycky v souladu s mými hodnotami. Morální integrita se buduje celý život.

■ **Otevíráte témata, která „visí ve vzduchu“, a čas vám dává za pravdu, ať to byl nacionalismus a antisemitismus (Peníze od Hitlera), sexuální násilí (Příspěvek k dějinám radosti), nebo teď nebezpečí čínské totality (Hodiny z olova). Je to tušení, či intuice?**

Možná je to další talent, nebo spíš součást talentu literárního. Sleduji, co se světě děje, čtu, zajímám se o druhé, do toho vstupují citlivost, která je sice v praktickém životě náročná, ale pracovně se nashromážděné propojí a člověk vycítí a pojme-

nuje, co je ve vzduchu. Navíc nejsme vně dějin, jsme jejich součástí. Děje se mi to neustále, vždycky všechno, co jsem psala o společnosti i o světě, se potvrdilo. Nemám z toho radost. Kolikrát jsem třeba svým dětem říkala, na koho si mají dát pozor, a ukázalo se, že jsem měla pravdu.

■ **Z jakého mraku bude bouřka, před níž varujete v románech, jež máte rozepsané?**

Ukrajina se brání proti agresorovi, ale je to boj nás všech za demokracii. Všechny bývalé satelitní státy Sovětského svazu se můžou ocitnout ve stejné situaci. Válka na Ukrajině je pro Evropu „testem“, který hluboce otřásá základy poválečného evropského uspořádání. Tato situace ukázala, že Východ ví o Západu více než naopak. Rusko slábne, je tam ekonomický chaos, země se živí zlem a nenávisť ke zbytku světa, lidé mají vymyté mozky... Věřím, že by systém mohl zerodovat zevnitř.

„Velký strach mám o Polsko.“

■ **Větší nebezpečí je sílicí totalitní Čína?**

Ta chce být světovou velmocí, je organizovaná, má hodně peněz. Tanky nepotřebuje, svět si koupí. Ukazuje sociopatům nový nebezpečný totalitní model, model brutálního policejního státu. Politika ztrácí obsah, politické strany vznikají jako podnikatelský záměr a jde jen o velký byznys.

■ **Z čeho máte obavy?**

Evropa v zájmu ekonomického pragmatismu ignoruje závislost na totalitních režimech. Kontinent „hnědne“, sílí nacio-

nalistické a konzervativní postoje. A toho využívají ve svůj prospěch populisté v čele s oligarchy. Jako bychom zapomněli na 20. století. Velký strach mám třeba o Polsko, kde za fasádou příkladně pomoci Ukrajině probíhají nedemokratické změny a země přestává být právním státem. Roky jsme přehlíželi směřování Maďarska k autoritářskému státu, Evropská unie podcenila mentalitu celé východní Evropy, jež se dere o peníze, ale odmítá odpovědnost, solidaritu. A všude se projevují následky klimatické katastrofy a s ní sílicí migrace, která souvisí s bojem o vodu. Lidstvo ignoruje varování, dokáže se vzchopit až tváří v tvář tomu nejhoršímu.

■ **Kdy přijde dno?**

Jsme na zásadní křižovatce. Boj o demokracii začal všude, eskaluje napětí mezi Amerikou, Ruskem a Čínou, která hraje zákulisní hry na všechny strany a roky se chystá napadnout Tchaj-wan. Myslím, že to bohužel udělá. Evropská unie se probudila, odhodila zastaralý slovník jako „pravice“ či „levice“ a soustředí se na podstatné: jak ve jménu humanismu udržet kvalitní život pro každého člověka. Z historie víme, že dokud problémy nezasáhnou jejich rodiny, postrádá většina lidí empatii. Abych byla konkrétní: když jsem v roce 2012 varovala maďarské přátele před postupem Orbána (maďarský premiér od roku 2010, označovaný za populistu, pozn. red.), všichni si mysleli, že zase přeháním. A dnes čtyři z oněch pěti přátel žijí v Berlíně. Jenže odejít jinam není řešení. Nebezpečí je potřeba pojmenovávat a varovat před ním dřív, než dojde k nejhoršímu.

Radka Denemarková v dubnu 2019, když převzala cenu Magnesia Litera za román Hodiny z olova.

Cvičení tchajwanských vojáků letos v lednu, připravují se na útok ze strany Číny. Ostrov se od Číny odtrhl poté, co kontinentální část ovládli před třičtvrtěstoletím komunisté. A ti si ho pro změnu nárokuji. „Čína se roky chystá napadnout Tchaj-wan. A myslím, že to bohužel udělá,“ odhaduje Radka Denemarková, pro niž byla moderní Čína inspirací k jejímu poslednímu románu *Hodiny z olova*. A už připravuje i knihu o Tchaj-wanu.

■ Kdybyste se musela rozhodnout, kde se do konce života usadit, kde to bude?

Kdyby... Ideálně na mém milovaném ostrově Amrum (leží při německém pobřeží Severního moře zhruba 200 km severozápadně od Hamburku, pozn. red.). Myslím, že k intelektuální činnosti obecně je vědomí světového kontextu nezbytné, stejně jako znalost cizích jazyků. Jinak skončíte u provinčního myšlení, nebezpečné zapouzdřenosti a nabudete myl-

„Nemám ráda pojem národní literatura.“

■ Vidíte i naději?

Zdá se, že Evropa se konečně zamyslela, stmelila. Navrací se ke svým zásadním hodnotám. To je pozitivní. Nadějí jsou chytří, všestranně vzdělaní lidé na celém světě, kteří vědí, že brutální tržní myšlení a peníze jako cíl nefungují, a přemýšlejí, jak konkrétně řešit třeba důsledky klimatické katastrofy, když princip kapitalistického trhu záchranné změny nedovolí. Vždycky to tak bylo: s řešením přišel humanista, jedinec, kolem něhož se stmelili další osvícení lidé. Vyznávají totiž morálku, jež vychází ze samotné skutečnosti, že jsme naživu a sdílíme tuto planetu s ostatními. A protože jsme součástí přírody, vesmíru, může nás posunout ještě něco nepředvídatelného.

■ Kdyby v Česku zvítězil autoritářský režim, vzdala byste se rodného domova?

Odešla bych spíš v klidné době než v té těžké. Autokratům musí někdo překážet. Nesnáším lidi, kteří dají v přechodné době přednost zemi, kde se žije líp, protože tím pomáhají upevňovat stav, kdy ve vlastní zemi nemá člověk práva žádná. Člověk se musí snažit bojovat proti totalitním snahám i ve své zemi. Mocní se bojí pravdy. Mají sice k dispozici firmy na výrobu dezinformací, propagandy, spikleneckých teorií a jiných bludů. Ale pokaždé okamžitě zavedou cenzuru a jako první zatknou nezávislé novináře, spisovatele, vědce.

■ „Česko je jako chata, kam si jedu odpčinout. Jsem James Bond s kufrem,“ odpovídáte novinářům na otázku, kde jste vlastně doma. Česko vám ke štěstí nestačí?

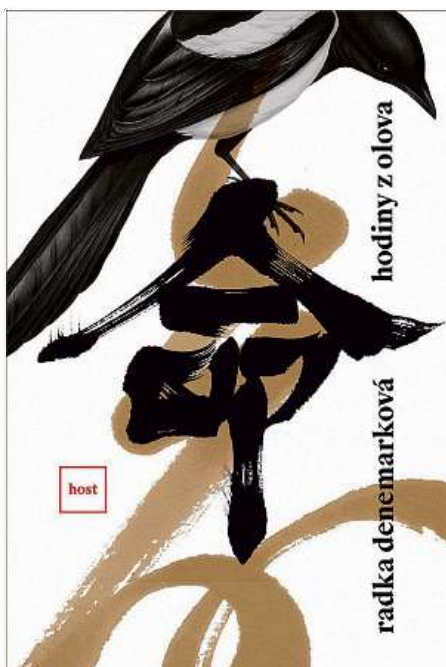
Kořeny jsou důležité hlavně kvůli mateřskému jazyku. Vždycky budu psát česky.

Ale všude na světě, kde mám přátele, jsem se cítila doma. Baví mě kulturní odlišnosti a širší kontext a mám radost, že planetu sdílíme napříč zeměmi a jazyky. Základní životní dilemata, která lidé řeší, jsou stejná všude na světě. Nechci se uzavřít v zatahlém pohodlí jakési české kulturní sounáležitosti mezi příkrčenci a hostejnými podporovateli bezpráví, když žijeme v globalizovaném světě. A svět je dnes jedna velká vesnice.

ného dojmu, že vaše země je pupek světa. Nemám ráda ani pojem národní literatura, nemluvím o sobě jako o české autorce. Literatura světová je i oázou humanismu, která nabude na důležitosti v době, kdy převažuje konzumní racionalita a luxus povýšené lhostejnosti. Ale mluvím o skutečné literatuře, kam slovník tržního myšlení vůbec nepatří, nemluvím o literatuře jako produktu, takové myšlení je nebezpečné.

▲ Nejoceňovanější romány Radky Denemarkové. *Peníze od Hitlera* získaly v roce 2007 cenu *Magnesia Litera* za nejlepší prózu roku, dále pak *Usedomskou cenu německých literárních kritiků*, *Knížní cenu Georga Dehia* a v roce 2020 zařadil časopis *A2* román do českého literárního kánonu po roce 1989. *Magnesii Literu* získala autorka i za román *Hodiny z olova* (*Kniha roku 2019*), který jí vynesl i *Literární cenu Štýrska* či *Cenu za literaturu a překlad Brücke Berlin*.

■ **Pojďme zavzpomínat na vaše české kořeny: dětství a dospívání jste prožila v Uhlířských Janovicích, váš táta byl učitel češtiny, literatury a hudby. To on vás přivedl k psaní?**

Nikdo mě k ničemu nevedl, měla jsem svobodu volby. Ale měli jsme doma skvělou knihovnu včetně zakázaných knih, které po roce 1968 zachránil. Byla jsem vášnivá čtenářka a měla jsem díky němu přístup k té nejlepší literatuře. Brzy v pubertě jsem si začala psát a nikdy nepřestala. Byla jsem přesvědčená, že přes slova vnímají svět i všichni ostatní.

■ **Chtěla jste být spisovatelka?**

Ne. Měla jsem hodně zájmů, nejvíc mě přitahovalo umění. Zvažovala jsem i studium medicíny, filmové režie – jsem ráda, že teď ji studuje dcera. Na gymnáziu už jsem věděla, že zvítězí literatura a jazyky.

■ **Jaké byly vaše první texty?**

Psát básně a číst poezii je pro duši každého citlivého pubertáka poničeného hormonů nutné a zdravé. Nevidím v tom nic výjimečného. Já psala povídky, z nichž dvě jsme s maminkou našly po tátově smrti spolu s dalšími mými dětskými texty v krabici „Radka“. Z jisté perspektivy jsou to ty nejlepší texty, co jsem kdy napsala.

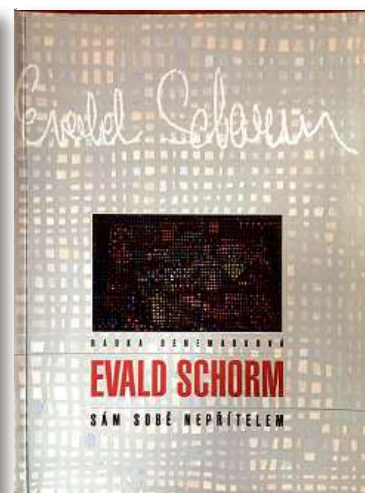
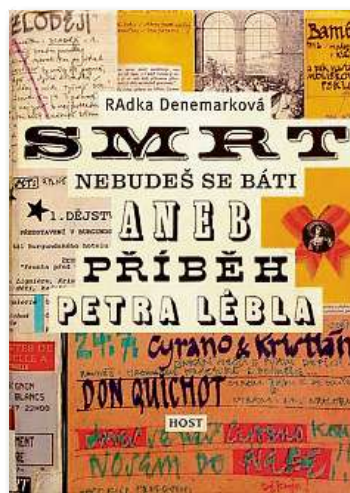
■ **Jak to?**

V tom věku spadnou člověku klapky z očí, absolutně ztratí respekt k autoritám a trápí se přemýšlením o tom, co je svět a jaké je v něm jeho místo. Píše pro sebe, neřeší kompozici ani jazyk, není tam kalkul, jen ryzí čistota. Ty povídky měly příběh, byly absurdní a už v nich zní můj pozdější humanistický tón.

■ **Po studiu jste však po několika letech z Ústavu pro českou literaturu Akademie věd odešla. Vysněná práce vás nebavila?**

Literaturu jsem vždycky brala nesmírně vážně, jenže v ústavu pracovali i lidé, pro něž byla lhostejným objektem zkoumání. Nemuseli ji mít nutně rádi. A logicky narazili na bod, kde racionální teoretický přístup nestačí. Pro mě je literatura umění a umění nemůže věda nikdy úplně pochytit. Vadilo mi, že technokratičtí vědci zapomněli, že jsou na druhém místě za autory, které potřebují, protože kdyby autoři nepsali, byli by tito vědci bez práce. Cítila jsem místy nadutý elitářský přístup, což nesnáším. Navíc se česká literatura zkoumala samostatně, bez celosvětového kontextu, do něhož patří.

Cenu Magnesia Litera za nejlepší knihu v kategorii publicistiky (2009) vynesl Radce Denemarkové dokumentární román *Smrt, nebudeš se báti* aneb *Příběh Petra Lébla*. Do podobného ranku patří i její publikace o dalším tuzemském režisérovi *Evald Schorm: Sám sobě nepřítelem*.

■ **Do toho jste si přibrala poloviční úvazek dramaturgyně Divadla Na Zábradlí, ovšem po sedmi letech přišlo rozhodnutí věnovat se jen psaní. Proč?**

Pracovala jsem od rána do večera a na psaní mi zbýval čas jen v noci. Byla jsem vyčerpaná, ale už jsem věděla, že mám zodpovědnost ke svému talentu, že můj hlas

„Lébl svůj odchod ze světa dlouho připravoval.“

je jedinečný, že mohu vydávat knihy a že psaní je to hlavní, čemu se chci věnovat. Bylo to správné rozhodnutí, ale tehdy samozřejmě velký risk. Uvědomila jsem si, že se nechci jednoho dne probudit jako sedmdesátiletá profesorka, která má za sebou spoustu odborných článků. Nebyl by to můj život. A protože náš pobyt na Zemi

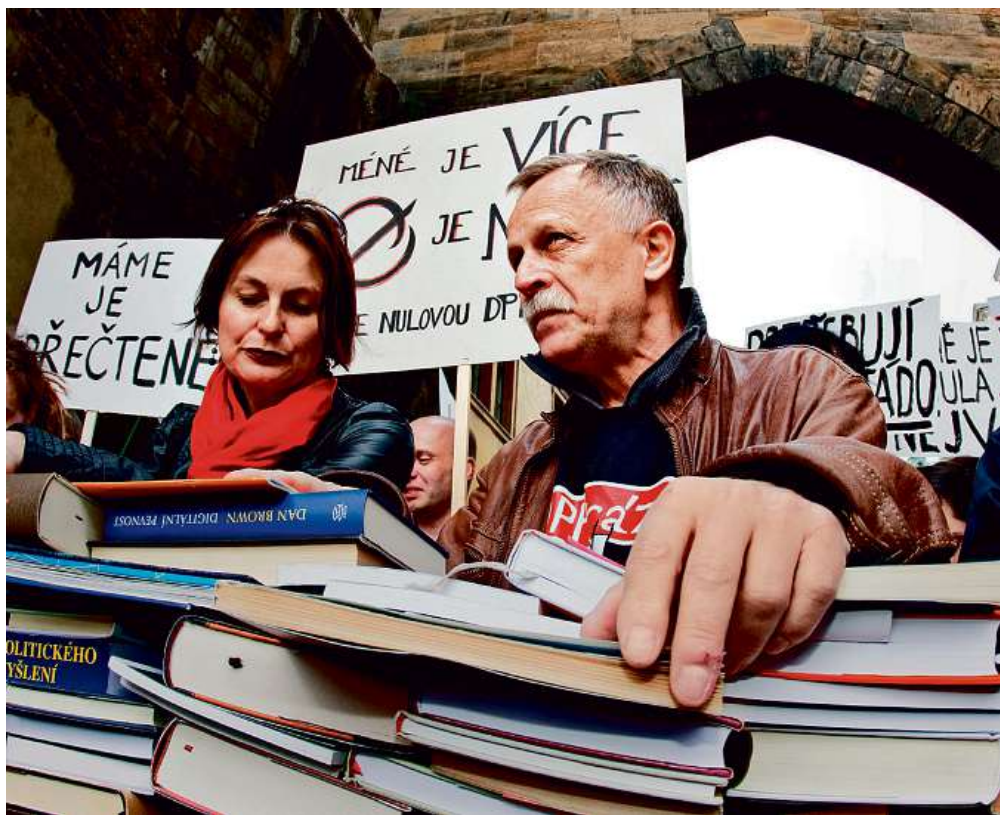
není nekonečný, měl by se člověk v určitém věku rozhodnout, co je pro něho osobně podstatné a jak se svým omezeným časem naloží. Příští rok to už bude 20 let, co jsem spisovatelka na volné noze.

■ **Mezitím jste napsala monografii, o níž vás v dopise na rozloučenou před svým dobrovolným odchodem ze světa požádal režisér Divadla Na Zábradlí Petr Lébl. Musela to být náročná výzva.**

Jeho sebevražda všechny zaskočila (*oběsil se v provazišti Divadla Na Zábradlí 12. prosince 1999, bylo mu 34 let, pozn. red.*). Petr trpěl maniodepresivní psychózou. Vypadalo to, že jeho stav je stabilizovaný, ukázalo se však, že na svůj odchod do jiných světů připravoval a těšil. S úkolem, který mi svěřil, jsem bojovala osm let. Nic takového jsem psát nechtěla, ale byl to velký závazek.

■ **Nebyla to Léblova podmínka, proč jste tedy tu knihu psala v jeho bytě?**

Nabídl mi to jeho maminka, která mi velkoryse pomáhala, ale samozřejmě si

představovala, že stvořím legendu. Byla to příležitost, jak se na úkol maximálně soustředit, nebylo to mentálně snadné, jenže já si nikdy nic neulehčuji: když už, tak už. Myslím, že nakonec se mi povedlo jeho životní příběh uchopit tak, aby mu rozuměl i svět, který Petra Lébla nezná – nadčasové hledání identity velmi nadaného člověka pohybujícího se v divadelním prostředí a žijícího v zajímavé přelomové době před rokem 1989 i po něm. Zároveň je v té knize zachycen i příběh autorského subjektu, jenž píše knihu proti své vůli. Pro odlehčení mám jako důkaz historku z příjmaček na DAMU. Ptali se uchazečů, co jim říká jméno Petr Lébl, a někdo napsal: postava z románu Radky Denemarkové. To by se mu, myslím, líbilo.

■ **Není to právě vysoká citlivost, která vás s režisérem Léblem spojovala?**

Lébl svůj odchod ze světa dlouho připravoval a „režíroval“. Měl rád divadelní lesk a slávu a myslím, že toužil po nesmrtelnosti, a věděl, že já jeho přání vnímám, neodmítnu, neuhnu. Instinktivně si mě vybral, protože věděl, že pomůžu a neublížím. Já bych si taky vybrala tehdejší Radku, s její obnažeností, autentičností, citlivostí a láskou k umění a zároveň s tím, že jsem velmi, velmi opatrná, jak problémy otevřít, abych neublížila, neponižovala ani neškatulkovala, jak je v naší východoevropské oblasti bohužel časté.

Demonstrace proti zvýšení DPH na knihy v květnu 2011. Na snímku spisovatelé Radka Denemarková, Jiří Dědeček a Jiří Stránský.

▲ **Slavný režisér Divadla Na Zábradlí je ústřední postavou dokumentárního románu *Smrt, nebudeš se báti aneb Příběh Petra Lébla*. Snímek je z roku 1994, kdy dostal Cenu nadace Alfréda Radoka za inscenaci Čechovova Racka. Na snímku jsou členové poroty režisér Ivan Vyskočil a herec a scenárista Leoš Suchařípa. O pět let později spáchal Lébl sebevraždu.**

■ **Rozuměla jste jeho konečnému rozhodnutí?**

Sama vím, že existují tíživé životní situace, jaké člověka dostanou na dno. Křehkou emocionalitu a psychiku – a týká se to všech vysoce citlivých lidí – může realita agresivního světa paralyzovat víc než jiné, a proto je musíme chránit. Je v nich ale taky vnitřní síla. Nic není černobílé, u Petra bylo problematické, že byl zároveň ješitný a obklopoval se lidmi, kteří ho jenom adorovali. A já mám pocit, že člověk potřebuje spíš někoho, kdo mu pomůže.

„**Každý člověk roste jen díky krizím.**“

■ **Co pomáhalo ze dna vám?**

Vědomí odpovědnosti za děti, literatura a kvalitní mezilidské vztahy, na něž v úprku za výkonem zapomínáme a na nichž se musí pracovat. Naštěstí mi vždycky někdo pomohl projít si tím „temným lesem“. Ale jen díky krizím každý člověk roste. Navíc mám v genech rychlou schopnost regenerace, vnitřní sílu bojovat, i v krizích hledám pozitivní momenty. Nejlépe to popsal psycholog Viktor Frankl, který prošel koncentračním táborem a zkoumal, proč se někdo na samém začátku odpojí od života, a jiný bojuje. Krize je potřeba překonat a přetavit v pozitivní zkušenost.

■ **Jak ochránit vysoce citlivou nebo introvertní duši?**

Nenechat se uvlačet tématy, jaká jí vnucuje okolí nebo doba. Nenechat se paralyzovat

drsnou dobou a nepřístupit na povrchní rady a tendence, že se musí změnit. Je potřeba si uvědomit, že jsou to nejcennější hodnoty. Svět citlivost a křehkost, soucit a empatii k rovnováze potřebuje. Musíme se naopak pospojovat, vytvořit paralelní svět s vědomím našich hodnot. Umění včetně kvalitní literatury v tom sehrává významnou roli. Díky umění a díky přátelství citlivá duše ví, že v tom není na světě sama.

■ **Jaké období ve vašem životě tedy považujete za nejsložitější?**

Asi když byly děti malé a já je vychovávala sama. Neustále jsem pracovala a po nocích psala. Když se mi chtělo spát, dala jsem si ledovou sprchu. Můj syn si vzpomíná, že když šel v pubertě na večírek, měl být do půlnoci doma, jenže přišel až ve dvě ráno. Zul si boty, šel po špičkách, abych nevěděla, že přišel pozdě, ale já seděla v kuchyni a psala. „A jen ses na mě podívala,“ vypráví, „a klidně jsi řekla: Takže večírek se povedl, příště stačí esemeska, že jsi v pořádku.“ Od té doby si vůbec nedovoloil se neozvat nebo nepřijít včas. Bylo náročné všechno zorganizovat a zvládnout, ale už jsem po rozvodu nechtěla znovu ztratit svou nezávislost.

■ **Spisovatelka z východu, a navíc samoživitelka. Zdá se to nemožné ustát a nepolevit z nároků na sebe sama.**

Jsem důkazem, že to možné je. Místo slova samoživitelka musíme vymyslet nové slovo, je nepřesné, protože do téhle skupiny se řadí i bohaté rozvedené ženy. Já však pod tím slovem rozumím sílu: musíte opravdu děti uživit, jste na všechno sama, i kdybyste cestou vykrvácela. Jste máma,

táta, manažerka, vychovatelka, kuchařka, psycholožka, prادلena, zdravotnice, a vedle toho pracujete, abyste přežili až do jejich dospělosti. Skutečnost je často mnohem drsnější. Ale žijí v souladu se svými názory.

■ Děti po práci až na druhém místě?

Myšleno v širší perspektivě. Samozřejmě jsou nedílnou součástí mého života, ale ony tomu rozumějí: mají svůj život, opouštějí rodné hnízdo, ale literatura se mnou zůstává dál. Vědí, že v literatuře pro mě neexistují kompromisy. Samozřejmě že jsem se jim plně věnovala, když byly malé, ale vždycky chápaly mou potřebu psát a byly na to pyšné. Věděly, že jsem tu v jejich světě jen pro ně. Pro mě jsou svoboda a nezávislost největší hodnoty.

■ Nezávislost však přináší i těžká období. Přesto nelitujete.

Samozřejmě, ale to je normální. Je to obudné klišé: proč se proboha na rozdíl od mužské nezávislosti ta ženská stále tolik řeší. Máme konečně možnost volby. Přitom potkávám tolik frustrovaných nebo nešťastných žen, jež dlouho žijí v manželstvích a nefunkčních vztazích, nikdy nebyly samy a vlastně nevědí, kdo doopravdy jsou, protože se definují přes muže. Rády by se osvobodily. Psaní je laboratoř a v laboratoři má být člověk sám. Já jsem díky samotě – nikoliv osamělosti, protože mám kolem sebe lidi až moc – zjistila, kdo jsem. Není to cesta pro zbabělce. Nikdy jsem ani na okamžik nelitovala.

■ Děti a literatura - dvě „polička“, jak říkáte, jimž jste se plně věnovala a na nichž teď sklízíte plody. Co bylo zapotřebí, aby se na obou urodilo?

Co se týče výchovy? Vyhodte pedagogické příručky a v pubertě se netrapte, ta skončí. Důležitá je otevřená komunikace, nikdy dětem nelžete. Nejlépe ovšem ve výchově zabírá vlastní příklad, protože děti nás pozorují, jak žijeme. To znamená neustále vychovávat a vzdělávat především sám sebe. A jen láska k dětem nestačí. Je potřeba taky respekt. Proto jsem vždycky říkala, že děti jsou vzácná návštěva v mém životě a já mám tu čest pozorovat, jak jejich životy rozkvetou. Nenutila jsem je do kroužků, respektovala jsem jejich zájmy a dopřála jim čas, aby měly čas a klid i samy se sebou, na což rodiče často zapomínají. Osvědčil se nám i rituál na konci roku, který dodržujeme dodnes, kdy si – včetně mě – řekneme,

Radka Denemarková v dubnu 2007, kdy dostala poprvé *Magnesii Literu*, a to za knížku *Peníze od Hitlera*.

RADKA DENEMARKOVÁ (55)

Spisovatelka, literární historička, scenáristka, překladatelka a dramaturgyně. Vystudovala Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy (germanistika a bohemistika), roku 1997 získala doktorát.

Působila jako vědecká pracovnice Ústavu pro českou literaturu Akademie věd ČR, též jako lektorka a dramaturgyně v pražském Divadle Na Zábřadlí, externě vyučovala (2009 až 2014) tvůrčí psaní na Literární akademii Josefa Škvoreckého, od roku 2004 spisovatelka na volné noze.

Jako jediná z českých autorů získala celkem čtyřikrát cenu *Magnesia Litera*, a to v kategoriích próza (2007: *Peníze od Hitlera*), publicistika (2009: *Smrt, nebudeš se báti*), překlad (2011: *Rozhoupáný dech*) a kniha roku (2019: *Hodiny z olova*).

Je rozvedená, má syna Jana (1995) a dceru Ester (2000). Žije v Praze.

co se nám za ten rok povedlo i nepovedlo. Aby oba věděli, že každý bojuje.

■ Jak „zalévat“ literaturu, aby se urodilo?

Riskujete, píšete jen o tom, co je vaše téma, a tím jste posedlá, nikdy nesmíte uhnout k módnímu produktu či se nechat zlákat z cesty nějakou lepší finanční nabídkou. Psaní není kariéra. Snažte se maximálně dostat své představě a téma otevřít na dřevě, což vás pokaždé vnitřně velmi poničí. Ne-

myslíte na nějaké cílové skupiny, oprostíte psaní od pragmatického myšlení. Psaní je hlavně boj o jazyk. S odstupem se mi tenhle přístup potvrdil jako jediný správný, i když bezprostředně mé knihy lidé doma často nechápali. Zpočátku bylo těžké to ustát, než jsem zjistila, že ve světě mi čtenáři rozumějí víc.

■ Kterou ze svých knih máte nejraději?

Každá je otiskem mého tehdejšího já. *Hodiny z olova* jsou velkou bilanční knihou. *Kobold* byl náročný experiment: kontrast poetického jazyka, v němž je rozpuštěno brutální domácí násilí. Každou knihu píšou jako poslední. Na dřevě. Spisovatel má povinnost říkat pravdu o světě, v němž žije, vypovídat o chorobách své doby a spíš varovat než dávat návody.

■ Říkáte, že jste sama sebe překvapila, že jste statečnější, než jste si myslela. Co se stalo?

Neustále se ocitám v nečekaných situacích. Příklad? Během první návštěvy v Číně máte jako každý běžný návštěvník pocit, že se nemůže Evropanům nic stát. Jenže během dalších let, když jsem se tam napojila na disent a napsala dva texty, které vyšly čínsky v tamním samizdatu, Čína ukázala pravou tvář. Jednou mi sebrali mobil, jindy jsme se díky všudypřítomné korupci

předem dozvěděli, že se chystá domovní prohlídka, a rychle jsme s batohem a pasem museli utéct do Mongolska...

■ Měla jste strach?

Měla. Nějaké české rebelství není nic proti tomu, co se děje tam. Ale já nezpanikařila, neodletěla jsem domů do bezpečí. Naopak jsem dostala vztek a říkala si: Vy zbabělci světa, koho chcete pořád dokola zastrašovat. Zjistila jsem, že jsem nepodplatitelná a svým způsobem i neponížitelná. Zjistila jsem, že i kdybych tam měla chcípnout, neuhnu. Ta zkušenost mě ještě víc posílila a přiměla pomáhat pronásledovaným režimům. A také s větší tolerancí vnímám ty, kteří v podobných situacích stateční nejsou. Je to každého věc, ničí povinnost. Obětovat svobodě život znamená větší šanci svobodu společně získat. Ovšem nikdo nemá právo k tomu kohokoliv nutit.

■ Často vás v Rakousku a Německu přirovnávají k odvážné rakouské spisovatelce Elfriede Jelinek kritizující společenská klišé, jež získala Nobelovu cenu za literaturu. Je to samozřejmě velká čest.

■ Vaše Hodiny z olova se vloni dostaly mezi 70 knih navržených na Nobelovu cenu. Byla by Nobelova cena pro vás nejvyšší meta?

Ne. Nemám žádné mety. V literatuře neexistují žádné cílové pásky, žádné výkony toho druhu, žádné předhánění. Ta nejvyšší meta byla vychovat dobře děti a jsem přeshťastná, že teď mám dva sebevědomé, vzdělané, chytré přátele. A že román vychází postupně v 18 jazycích a sbírá jednu literární cenu za druhou? Už je to jen jeho život. Jde světem a podle toho, jak ho inter-

▲ Dramatizaci románu *Peníze od Hitlera* nabízelo divákům po tři sezony na přelomu první a druhé dekády pražské Švandovo divadlo. V hlavní roli se představila Marie Málková.

pretují, mi dává o světě informace, a mám radost, že oslovil lidi na celém světě. Já jsem ponořená do další knihy, zase úplně od nuly a zase jsem v tom sama.

■ Píšete román o Tchaj-wanu. Prozradíte víc?

Nerada prozrazuji detaily. Řeknu tedy jen název. Bude se jmenovat *Nanning Street* podle ulice, v níž jsem na Tchaj-wanu ve

„Neuhnu, ani kdybych měla chcípnout.“

městě Tainan žila. Poetickým jazykem se pokouším zachytit tamní podobu demokracie. Poprvé je obětí malý ostrov. Je to metafora naděje, že lze na žebříčku hodnot vyměnit chamtivost za solidaritu, humanismus.

■ O čem bude další vaše kniha z 19. století? Neponičíte Čechům obraz o národním obrození?

Nechci nikomu nic rozbíjet, ale pojmenovat dynamické období, kde se rodí nacionalismus, antisemitismus, rasismus a mentalita moderní doby. Devatenácté století nachystalo munici pro události 20. století, včetně bezohledného kapitalismu. Román se bude jmenovat *Čokoládová krev*. Některé legendy té doby v něm sice trochu padly, ale třeba Božena Němcová je zrovna z těch, které chci vrátit světu.

■ Které období vašeho života byste označila za nejhezčí?

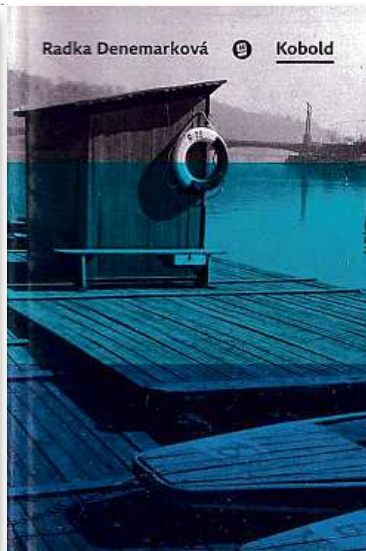
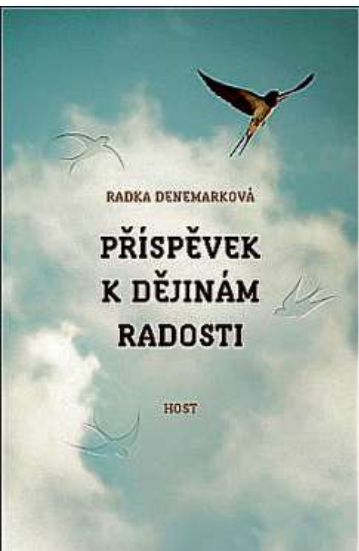
Všechna období byla důležitá. A právě teď prožívám nejhezčí věk. Děti jsou dospělé a je to velká radost, sledovat, jak jdou životem. Jsou vzdělané, angažované, slušné, vlídné. Honza dostudoval mezinárodní vztahy na Karlově univerzitě a pracuje na britském velvyslanectví, Ester studuje v Norsku filmovou režii a produkci, oba jsou šťastní. Já jsem nezávislá, knihy mají v zahraničí obrovský úspěch, mám zkušenosti, jsem posedlá svými zájmy, kreativita funguje, nemoci ještě nefukají na dveře, umím už ze života vymést toxické lidi a potkávám fantastické osobnosti. A taky jsem začala poprvé v životě nosit růžovou.

■ Proč?

Jak Evropa hnědně a fašizující tóny se ozývají od Maďarska, Slovenska, Polska i v Rakousku, sílí ve Francii, ale i u nás, řekla jsem si, že světu odpovím tím, že svou oblíbenou černou vyměním za barvu provokativní, radostnou, nadějnou.

Pavla Matějů

Román *Příspěvek k dějinám radosti* si vysloužil ve Švýcarsku literární cenu *Leuk* a v Rakousku *Cenu H. C. Artmanna*. V Česku byl v roce 2015 nominován na *Cenu Česká kniha*, podobně jako tři roky předtím dvojjazyčný román *Kobold*.